

נדודי דוד פרקים כא-כז

נושא	פרק	תכנים מרכזיים	נקודות והצעות להוראה
נב עיר הכהנים (1)	פרק כא	א-י: נוב - נטילת הצידה: במנוסתו מארמון שאול עובר דוד בעיר נוב, בה נמצאים המשכן, ואחימלך הכהן, ממנו מבקש דוד שתי בקשות: 1. דוד מסביר את הופעתו הפתאומית, ולבד, בכך שנשלח למשימה חשאית- "הַמֶּלֶךְ צֹנִי דָבָר וַיֹּאמֶר אֵלַי אִישׁ אֶל יָדַע מְאוּמָה אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁלְחֶךָ" – וכי עליו להצטייד במזון. אחימלך נענה כי יש אצלו לחמי קודש ויוכל לתת אותם אם אנשי דוד יקפידו על טהרה 2. דוד מספר כי מרוב דחיפות לא הצטייד בנשק – "וְאֵין יֵשׁ פֹּה תַחַת יָדֶךָ חֲנִית אוֹ חֶרֶב? כִּי גַם חֶרֶבִי וְגַם כָּלִי לֹא לִקְחֹתִי בְיָדִי! כִּי הִנֵּה דָבָר הַמֶּלֶךְ נְחוּץ". ואחימלך מוסר לו את חרב גלית אשר היתה שמורה אצלו "הִנֵּה הִיא לֹטָה בַשְּׁמָלָה אַחֲרֵי הָאֹפֹד"; לכל המעשה הזה עד אחד מאנשי שאול הנאמנים ביותר, ושמו דואג אדומי.	שימוש במפה כמסגרת מארגנת אחת המטרות של שימוש במפה היא כדי לסייע לארגון מידע ולהבהרתו. כשם שציר זמן פורש מאורעות ויוצר מסגרת המקלה על הזכירה וההבנה, גם המקום הוא כלי מארגן ומקל על הבנת רצף מאורעות – ר' במסמך המיומנויות מיומנות 10 - שימוש במפת ארץ ישראל. בפרקנו אנו מתחילים נושא ארוך, ובו תנועה רבה בין מקומות. נושא זה נפרש על פני כמה וכמה פרקים. מוצע לתת לתלמידים מפה. במהלך הלימוד נציין את כל המקומות שבהם עבר דוד מרגע בריחתו מהארמון ועד שהומלך על ידי אנשי יהודה בחברון (שמואל ב פרק ב). בכל מקום נוכל לציין בקצרה באמצעות מספר, ציור, או חפץ, שיסמל את האירוע שהתרחש בו. לצד המפה התלמידים יצינו בכל מקום בקצוצרה – (מה ארע שם? במי פגש? מה עשה?) בדרך זו ניתן גם ללמוד את ההתרחשויות בפרקים כא-כז באופן מזורז וכללי יותר לקראת סיום השנה. אין לחם חל כי אם לחם קדש הלחם שנמצא במשכן הוא לחם הפנים, שנמצא על השולחן בכל השבוע ומוחלף בשבת. על לחם זה נאמר בספר ויקרא (כב, ח) "וְהִיְתָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וְאָכְלוּהוּ בְּמָקוֹם קֹדֶשׁ" ואם כך, לחם זה אסור לזרים, וכיצד נתן ממנו אחימלך לדוד? רש"י ביאר: "והלחם משנסתלק מעל השולחן והקטירו הבזיכין, קרוב הוא להיות חולין", ובמצודות הביא מדברי חז"ל כי מותר היה לאכול מהלחם משום "חולי הרעבון, והכל מותר משום פקוח נפש".
בארץ גת (1)		יא-טז: ארץ גת - מעשה השגעון: במנוסתו מפני שאול ובנסיון למצוא מקלט עובר דוד אל תחום שלטונו של אכיש מלך גת בארץ פלישתים, אולם עבדי אכיש מזכירים לאכיש עד כמה דוד הוא אויבם המר וכי כך יש להתייחס אליו - "הֲלוֹא לָזֶה יַעֲנֶנּוּ בְּמַחְלוֹת לֵאמֹר, הִנֵּה שְׂאוּל בֹּאֲלָפוֹ וְדָוִד בְּרִבְבָתּוֹ!" דוד מבין כי הביא עצמו לסכנה גדולה, וַיֵּרָא מֶאֱדָד, מִפְּנֵי אֲכִישׁ מֶלֶךְ גֹּת; הִפְתִּירוֹן הַמִּיִּידִי שֶׁל דָּוִד הוּא לְהִרְאוֹת עֲצָמוֹ כְּאֵדָם אַחֵר וְהוּא נֹקֵט בְּדֶרֶךְ שֶׁל שִׁגְעוֹן, מַעֲשֵׂי סִכְלוֹת, הַזֹּלַת רִיר וְחִרִּיטָה עַל דִּלְתוֹת הָאֲרָמוֹן... "וַיִּשְׁנֶנּוּ	תזכורת כואבת על המילים 'הֲלוֹא זֶה דָּוִד מֶלֶךְ הָאֲרָץ' מביא רש"י: 'אמרו לו לאכיש, תנאי היה בינינו (לעיל יז ט), אם יוכל להלחם אתי והכני והיינו לכם לעבדים... אין לך אלא שתד מכסאך, ויהיה מלך הארץ הזאת' במדרש תהלים (פרק לד) מופיע מעשה מפורסם על דוד והשגעון. הלקח ממנו הוא כי לכל דבר יש מקום בעולם של הקב"ה ו'את הכל עשה יפה בעיתו', ו'זה לעומת זה עשה הא-להים' - מול הדברים הטובים יש צורך גם בדברים שליליים: "אמר דוד לפני הקב"ה כל מה שעשית יפה עשית, והחכמה יפה מן הכל, וכן הוא אומר מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית, חוץ מן השטות הזה רבונו של עולם, מה הנאה יש לעולם מן השטות הזו?! שאדם מהלך בשוק ומקרע כסותו, והתינוקות רצין אחריו ומשחקין עליו, זה נאה לפניך? אמר לו הקדוש ברוך הוא: על שטות אתה קורא תגר, חייך שתצטרך לה...ותתפלל עליה עד שאתן לך ממנה. לא עשה דוד עד שהלך אצל אכיש, אמר לו הקדוש ברוך הוא: דוד, אצל אכיש אתה הולך? אתמול הרגת את גלית, והיום אתה הולך אצל אכיש? וחרבו בידך, ואחיו של גלית שומר ראשו של מלך היה, ועדיין לא נסתפג דמו של גלית, ואתה הולך אצלו? כיון שראו אותו בא ברגליו, אמרו לו הרי דוד, שהרג אחיך בא אצל אכיש, אמרו לו, לאכיש, נהרוג למי שהרג אחינו... באותה שעה נתיירא

		אֶת טַעֲמוֹ בְּעֵינֵיהֶם וַיִּתְּהַלֵּל בְּיָדָם וַיִּתּוּ עַל דַּלְתוֹת הַשַּׁעַר וַיִּוָּרְדוּ רִירוֹ אֶל זָקְנוֹ"; ואמנם, אכיש משתכנע כי הזר שהגיע איננו דוד - "הִנֵּה תָּרָאוּ אִישׁ מִשְׁתַּגֵּעַ, לָמָּה תָּבִיאוּ אֹתוֹ אֵלַי? חֹסֵר מִשְׁגָּעִים אֲנִי כִּי הִבֵּאתֶם אֶת זֶה לְהַשְׁתַּגֵּעַ עָלַי?..
	כב	א-ב: מערת עדולם – התקבצות פמליה: דוד נמלט מארץ פלשת אל שפלת יהודה הסמוכה ומסתתר במערות עדולם; השמועה על דוד, שר הצבא הנרדף, מתפשטת ומעגל אנשים מתחיל להתגבש סביבו: בראשונה, "אֶחָיו וְכָל בֵּית אָבִיו" ונוספו עליהם 400 איש כִּל אִישׁ מִצֹּדֶק וְכָל אִישׁ אֶשֶׁר לוֹ נֶשֶׂא וְכָל אִישׁ מֵרֶנֶשׁ". ג-ד: מצפה מואב: דוד עובר את הירדן ומבקש אצל מלך מואב מקום מקלט עבור הוריו - "יֵצֵא נָא אָבִי וְאִמִּי אִתְּכֶם עַד אֲשֶׁר אֲדַע, מָה יַעֲשֶׂה לִּי אֱ-לֹהִים". ה: גד הנביא מצווה על דוד לשוב מעבר הירדן אל ארץ יהודה ודוד מתיישב ביער חרת. ו – כג: הריגת כהני נוב שאול שומע כי דוד קיבל סיוע אשר אפשר לו להישמר ממנו, ומאשים את עבדיו כי הם נאמנים לדוד וכי קשרו קשר כנגדו – "כִּי קִשְׁרָתֶם כָּלְכֶם עָלַי!" דואג האדומי מפנה את ההאשמה אל אחימלך, הכהן מנוב, ומספר כי ראה בעיניו כיצד קיבל ממנו דוד סיוע - "...וַיִּצְדָּה נֶתַן לוֹ וְאֶת חֶרֶב גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי נָתַן לוֹ!" שאול קורא לאחימלך ולכל כהני נוב, ומאשים אותם בקשר – "לָמָּה קִשְׁרָתֶם עָלַי אֶתְּהוּ וְכֵן יִשִּׁי בְּתִתְּךָ לוֹ לָחֶם וְחֶרֶב וְשָׂאוֹל לוֹ
דוד, התחיל מבקש דוד ומתפלל ואמר רבונו של עולם ענני! באותה השעה, אמר לו הקדוש ברוך הוא מה אתה מבקש? אמר לפניו תן לי מאותו השטות שבראת, אמר לו הקדוש ברוך הוא לא אמרתי לך 'בז לדבר יחבל לו' והשטות אתה מבקש! לכן נאמר 'מזמור לדוד בשנותו את טעמו'.....עשה עצמו כשונה ומשנה את טעמו, שנאמר וישנו את טעמו בעיניהם ויתהולל בידם ויתו על דלתות השער, היה כותב על הדלתות ואמר אכיש מלך גת חייב לי מאה רבוא! ואשתו חמשים רבוא! ובתו של אכיש היתה היא ואמה שוטות, והיו צועקות ומשטות מבפנים, ודוד היה צועק ומשטטה בחוץ, אמר להם אכיש לעבדיו חסר משוגעים אני כי הבאתם את זה להשתגע עלי?.. באותה שעה שמח דוד שמחה שיצא לו השטות, אמר להקב"ה: כמה טובה היא השטות! דכתיב, אברכה את ה' בכל עת תמיד תהילתו בפי, בעת חכמה ובעת שטות, וכן את מוצא בתחילת בראשית, וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד.." הוראת הפרק נושאים שונים בפרק, ומעבר בין מספר "תחנות" בנדודי דוד. המורה יבחר אלו פסוקים יקראו, באיזו נקודה ירחיב, ואלו פסוקים יסופרו באופן כללי. ניתן "לחצות" את הלוח לשתי תמונות המתרחשות במקביל, כאשר בצד אחד נעקוב אחרי דוד ובצד השני אחר המתרחש בארמון שאול. שתי התמונות תתלכדנה בסיום הפרק, כאשר אביתר בורח מנוב ומגיע ליער חרת. כל איש מצוק וכל איש אשר לו נשא וכל איש מר נפש אלו אנשים בעלי מצוקות חברתיות וכלכליות ("אשר לו נשה" = בעלי הלוואות שברחו מתשלום חובם) אשר נדחו מהחברה או התרחקו ממנה. דוד, שאך אתמול עמד בראש צבא של לוחמים מהמעמד הראשון, כולל משמר המלך, הופך באחת להיות מנהיגו של 'גדוד בעייתי'. אפשר לנסות בשלב זה לתאר את התפקידים השונים שדוד מילא עד כה, ואת המעבר החד ביניהם: רועה צאן, מנגן ונשא כלי המלך, שר צבא העם, וכעת המנהיג של 'מרי הנפש' ובעלי החוב. מה מלמד אותנו כל תפקיד? איזו אישיות זו, שיכולה לעמוד בראש קהל של בעלי המצוקה ומרי הנפש, ולהנהיג אותם? אגב, בשנות השבעים התפרסמה בארץ יוזמה בשם "נערי רפול", על שמו של הרמטכ"ל ה-11 של צה"ל, רפאל איתן. במסגרת יוזמה זו גויסו לצה"ל נערים מרקע של מצוקה, לחלקם אף רישום פלילי. נערים אלו עברו הכשרה מיוחדת על מנת לשלבם בצבא. מידע מטרים בפרק הקודם (פס' ח) קראנו על פרט שמשמעותו לא היתה ברורה: "וְשֵׁם אִישׁ מִעֶבְדֵי שָׂאוֹל בַּיּוֹם הַהוּא...וְשֵׁם דָּאָג הָאֲדָמִי אֲבִיר הָרַעִים אֲשֶׁר לְשָׂאוֹל". כעת מתברר עד כמה פרט זה היה בעל חשיבות. דואג שנקלע לאירוע בנוב מדווה כעת על שראה לשאול, וגם הופך להיות המוציא לפועל של גזרת המלך. אחימלך לא יכול היה לשער אלו השלכות נוראות יהיו למעשה הסיוע שהעניק לדוד. הוא לא הכיר את הקרע שבין שאול לדוד, בצירוף לעובדה שדואג האדומי נכח בעת המעשה, והלשין עליו כמשתף פעולה, חרצו את גורל העיר. 'כל שהוא רחמן על אכזרים לסוף נעשה אכזר על רחמנים' מפורסמים דברי חז"ל (תנחומא, מצורע) אשר גזרו אמירה נוקבת מתוך ההשוואה בין מלחמת עמלק לבין פרקנו. במלחמת עמלק נאמר כי שאול חמל על אגג ('אכזרי'), על אף שהיה ראוי להורגו, ואילו כאן גרם להריגת כהני נב ('רחמנים'), שהיו חפים		

		בְּאַלֵּהֵם? אַחִימֶלֶךְ מִצְטַדֵּק וְטוֹעַן "כִּי לֹא יָדַע עֲבֹדָךְ בְּכָל זֹאת דְּבָר קָטָן אוֹ גָּדוֹל", אֲךָ שְׁאוּל אֵינוֹ מִשְׁתַּכְנֵעַ וּמִצְווֹה עַל לִוְחָמָיו לִפְגּוֹעַ בְּכַהֲנֵי נֹב; כֹּאשֶׁר הַחִיילִים מֵהַסָּסִים וְנִמְנָעִים מִכֶּךָ, פּוֹנֵה שְׁאוּל אֵל דּוֹאג: "סֹב אֶתָּה וּפָגַע בַּכֹּהֲנִים", דּוֹאג פּוֹגַע וְהוֹרֵג אֶת כָּל כַּהֲנֵי נֹב, לִמְעַט אֶחָד, בְּנוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל: "וַיִּמְלֹט בֶּן אֶחָד לְאַחִימֶלֶךְ... וְשָׁמוֹ אֲבִיתָר: וַיִּבְרַח אַחֲרֵי דָוִד.."; אֲבִיתָר בּוֹרַח אֵל מַחֲנֵה דָוִד בִּיעֲרֹת יְהוּדָה. מִשְׁשׁוּמַע דָּוִד אֵת אֲשֶׁר אָרַע הוּא מִצְטַעֵר צַעַר עֲמוּק עַל שְׁאֲרַע בַּגִּלּוֹ "אֲנֹכִי סִבֹּתִי (גֵּרְמָתִי) בְּכָל נֶפֶשׁ בֵּית אֲבִי! שִׁבָּה אֵתִי אֶל תִּירָא! כִּי אֲשֶׁר יִבְקֹשׁ אֶת נַפְשִׁי יִבְקֹשׁ אֶת נַפְשְׁךָ!"
ההסגרות (1-2)	כג	א-יד: <u>בעלי קעילה</u>: בעוד דוד נמלט הוא שומע על התנכלויות פלשתים בקעילה - "וְהָמָּה שָׁסִים אֶת הַגִּרְנוֹת", דוד ואנשיו נחלצים לעזרת קעילה ומושיעים אותם מידי הפלשתים; שֹׁאוּל שׁוֹמַע כִּי דָוִד בִּקְעִילָה וּמִתְכַּנֵּן לִצּוֹר עַל קְעִילָה וּלְדְרוֹשׁ אֶת הַסִּגְרָתוֹ; דָּוִד שׁוֹאֵל בֵּה: "הִיִּסְגְּרוּ בְּעִלִּי קְעִילָה אֵתִי וְאֶת אֲנָשָׁי? וְהִ' מִשִּׁיבוֹ: יִסְגְּרוּ!". לִפִּיכֶךָ נִמְלֹט דָּוִד וְנוֹדֵד בֵּין מְקוֹמוֹת שׁוֹנִים בַּמִּדְבָּר זִיף, שֶׁלֹּא יַעֲלֶה בִיד שְׁאוּל לִמְצָאוֹ. יד-כט: <u>הזיפים</u>: הַזִּיפִּים שׁוֹלְחִים לִשְׁאוּל וּמִסְגִּירִים אֶת מִיקוֹמוֹ הַמִּדּוּק שֶׁל דָּוִד: "הֲלוֹא דָּוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ בַּמִּצְדֹּת בַּחֲרָשָׁה בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה אֲשֶׁר מִיַּמִּין הִיִּשְׁמִימוֹ". שְׁאוּל מִבְקֵשׁ מֵהַזִּיפִּים לְהַמְשִׁיךְ לַעֲקוֹב אַחֲרֵי דָוִד, וְיוֹצֵא בַּעֲקֻבוֹתָיו עַד שֶׁכִּמְעַט מִשִּׁיג אוֹתוֹ בַּמִּדְבָּר מַעוֹן: "וַיִּלֶּךְ שְׁאוּל מִצֵּד הָהָר מִזֶּה וְדָוִד וְאֲנָשָׁיו מִצֵּד הָהָר מִזֶּה". בִּרְגַע הָאַחֲרוֹן, וּבִמְרַחֵק כִּמָּה צַעֲדִים אֵלּוֹ מֵאֵלּוֹ, נִפְסַק הַמִּרְדָּף בִּשְׁל מִידַע עַל כּוֹחוֹת פְּלִשְׁתִּים הַפּוֹשְׁטִים בִּרְגָעִים אֵלּוֹ עַל הָאָרֶץ; דָּוִד מִבִּין כִּי הַמְּקוֹם אֵינוֹ בְּטוֹחַ וְיורֵד לֵאזּוֹר עֵין גֹּדִי.

מִפְשַׁע. רַבִּים עֲסָקוּ בַּדְּבָרִי חֲז"ל אֵלּוֹ. הַמִּשְׁמָעוֹת הַרוּחוֹת שֶׁל הַפֶּתֶגֶם הֵיךְ שֶׁהַפְּגִנָּה רַחֲמִים כִּלְפֵי מִי שֶׁמִּתְאַכְזֵר לְאַחֲרִים וּמִסְכֵּן אוֹתָם, הֵיךְ הַתַּעֲלָמוֹת מֵאוֹתָם הָאֲנָשִׁים הַתִּמְיָמִים, וְסוֹפָה שֶׁתִּרְבֶּה אֶת סִבְלָם.

לוקחים אחריות 1 כֹּאשֶׁר דָּוִד שׁוֹמַע אֶת מֵה שֶׁקָּרָה בְּנוֹב הוּא מִמְהֵר לְהֵאשִׁים אֶת עֲצָמוֹ בְּאַסּוֹן הַכֹּבֵד: "אֲנֹכִי סִבֹּתִי בְּכָל נֶפֶשׁ בֵּית אֲבִי!" כְּלוֹמֵר: מֵה שֶׁקָּרָה קָרָה בַּגִּלְלִי, אֲנִי הִסִּיבָה לִכֶּךָ שֶׁכַּהֲנֵי נֹב נִהְרָגוּ. מוֹבֵן שֶׁדָּוִד לֹא הִרְגָּה אֶת כַּהֲנֵי נֹב, וְגַם לֹא יָכוֹל הִיךְ לְשַׁעַר שֶׁכֶּךָ יַעֲשֶׂה שְׁאוּל לְכַהֲנִים רַק בַּגִּלְלִי שֶׁלֵּקַח מִשֶּׁם לַחֵם. עֲדִיין, דָּוִד לֹקֵחַ אַחֲרִית עַל מֵה שְׁאֲרַע, וְאוֹמֵר שְׁאֲלֵמִלִי הַמַּעֲשִׂים שֶׁלּוֹ הַדְּבָר לֹא הִיךְ מִתְרַחֵשׁ וּלְפִיכֶךָ יֵשׁ לוֹ חֵלֶק שֶׁל מִמֶּשׁ בַּתּוֹצָאָה. לִכֵּן הוּא גַם פּוֹרֵשׁ חֲסוֹת מוֹחֲלֵט עַל אֲבִיתָר, מִתּוֹךְ מַחֲוִיבוֹת עֲמוּקָה. נִיתֵן לְנִסּוֹת לְדוֹן בַּדְּבָר – עַד כִּמָּה צָרִיךְ הָאָדָם לְתַלּוֹת אֶת הַדְּבָרִים בּוֹ, אִפִּילוֹ שֶׁהַדְּבָרִים הַתְּגַלְגְּלוֹ הִרְבֵּה מִעֲבֵר לְמָה שִׁיכּוֹל הִיךְ לְצַפּוֹת, וּבַעֲטִים שֶׁל אֲנָשִׁים אַחֲרִים. מִכָּאן תִּתְחַדֵּד דְּמוּתוֹ שֶׁל דָּוִד: לְקִיחַת אַחֲרִית כֶּה גּוֹרֶפֶת הֵיךְ תִּכְוֹנָה נְדִירָה, גַּם בִּקְרִיב מִנְהִיגִים.

טרור חקלאי "וְהָמָּה שָׁסִים אֶת הַגִּרְנוֹת" – תַּזְכּוֹרֶת כּוֹאֲבַת מִי הֵם הַפְּלִשְׁתִּים וְמָה מַעֲלִילֵהֶם יוֹם-יוֹם. זֹהִי מַכָּה נּוֹרָאָה לְתוֹשָׁבִים, אֲשֶׁר חִיֵּיהֶם תְּלוּיִים בִּיבּוֹל. גַּם מִדִּינַת יִשְׂרָאֵל הַצַּעֲרָה סִבְלָה מֵאֵד בְּרָאשִׁית דְּרַכָּה מִטְּרוֹר חֲקֵלָאִי - הַסִּתְנַנּוּיּוֹת לְאוּרֵךְ גְּבוּלוֹתֶיהָ, אֲשֶׁר הִסְבּוּ נֶזֶק רַב לְרוֹכֹשׁ: שׁוֹד צִיּוֹד וְתוֹצֵרֶת חֲקֵלָאִית, הַצֵּתֶת שְׁדוֹת, פְּגִיעָה בַּמְּקוֹרוֹת מִיָּם וּכְדוֹ'. גּוֹרְמִים אֵלּוֹ עֲמָדוֹ בִּרְקַע הַקֶּמֶת יַחִידָה 101 הַמְּפוֹרְסֶמֶת.

לוקחים אחריות 2 בְּזִמָּן בּוֹ דָּוִד נִרְדָּף עַל יְדֵי שְׁאוּל מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, הוּא שׁוֹמַע עַל הַתְּנַכְלוֹת לִיִּישׁוּבֵי שְׁפֵלַת יְהוּדָה. לְכֹאֲוֶרָה, דָּוִד עֲצָמוֹ נִמְלֹט, וְאֵם יַחֲשׁוֹף עֲצָמוֹ בְּאוֹפֵן גָּלוּי הוּא יִסְתַּכֵּן לֹא רַק מִצֵּד פְּלִשְׁתִּים אֲלֵא גַם מִצֵּד שְׁאוּל, וְאִמְנָם אֲנָשָׁיו מִתְּנַגְּדִים לְפַעּוּלָה זֹאת: "הִנֵּה אֲנִיכֶם פֹּה בִּיהוּדָה יִרְאִים וְאֵף כִּי גִלְךָ קְעִילָה"? לְמִרּוֹת זֹאת, דָּוִד מִפְּגִין אַחֲרִית וּמַחֲוִיבוֹת, שׁוֹאֵל בֵּה' לְחִיזוֹק אִמּוֹנָתוֹ, וְנִחְלֹץ לְפַעּוּלָה מַעַן בְּנֵי עַמּוֹ.

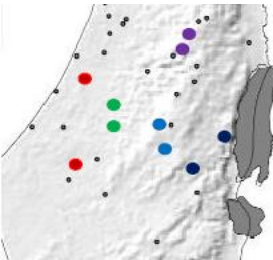
השאלה בה' רֵאיוֹנוֹ בַּתּוֹרָה כִּי הַמְּנַהִיג שׁוֹאֵל בֵּה' בַּעֲנִינֵי הַצִּיּוֹר: "וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֵד וְשָׁאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי ה'" (בַּמִּדְבָּר פָּז, כא). הַכְּתוּב מִצִּיֵּין בַּפֶּס' ו כִּי בִשְׁעָה שֶׁבֵּרַח אֲבִיתָר מִנּוֹב הוּא לִקַּח עִמּוֹ אֶת הָאִפּוֹד, מִכָּאן וְאִילָךְ נִרְאֶה בַּמְּקוֹמוֹת רַבִּים כִּי דָּוִד שׁוֹאֵל בֵּה' בְּאַמְצָעוֹת הָאִפּוֹד בִּטְרָם יַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה.

כפיות טובה דָּוִד מִסְכֵּן עֲצָמוֹ עֲבוּר בְּנֵי קְעִילָה וּמוֹשִׁיעַ אוֹתָם. אֵף עַל פִּי כֵן, הִיךְ בְּכוֹנוֹתָם לְהַסְגִּיר אוֹתוֹ לְשְׁאוּל, אֲלֵמִלִי בִּרְח! נִיתֵן לְדוֹן בִּכֶּךָ מִכְּמָה פָּנִים, כִּמוֹ: מֵה הִיךְ מִצּוּפָה מֵאֲנָשֵׁי קְעִילָה לְמִרּוֹת הַחֲשֵׁשׁ מִשְׁאוּל, אוֹ: כִּמָּה גָּדוֹל יַחֲסוֹ שֶׁל דָּוִד לְבְנֵי עַמּוֹ, שְׁאִינוֹ מֵאֲשִׁימָם אוֹ נוֹטֵר טִינָה, רַק מִמְּלֹט עֲצָמוֹ לְמְקוֹם אַחֵר.

המפה נִמְשִׁיךְ לַעֲקוֹב אַחֲרֵי נְדוּדֵי דָּוִד וְנִסְמָן אֶת הַתְּחַנוֹת בַּדְּרָכּוֹ. קְעִילָה נִמְצָאת קְרִיב יוֹתֵר לְאִיזּוֹר הַפְּלִשְׁתִּים וּמֵהוּוֶה מוֹקֵד חִיּוֹךְ (כִּיּוֹם מִזּוּהָה בַּחֲרִיבַת [קִיילָה](#) כֹּ4 ק"מ מִזְרַחִית לִיִּישׁוּב נַחוּשָׁה). מִשֶּׁם נוֹדֵד דָּוִד אֵל לֵב יִישׁוּבֵי שְׁבֵט יְהוּדָה. תֵּל זִיף נִמְצָא עַל הַכְּבִישׁ הַמּוֹבִיל מִחִבְרוֹן לִיִּישׁוּבֵי דְרוֹם הַר חִבְרוֹן.

מעשה המערה בעין גדי (1)	כד	א-ח: דוד כורת את כנף המעיל: בעוד דוד ואנשיו מסתתרים במערה במדבר עין גדי, נזדמן שאול למערה, נטול הגנה, כדי להתפנות. אנשי דוד דוחקים בו לפגוע בשאול: "הֲנֵה הַיּוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' אֵלַיךָ הֲנֵה אֶנֹכִי נֹתֵן אֶת אִיֶּךָ בְּיָדְךָ, וְעָשִׂיתָ לוֹ כְּאֲשֶׁר יִטֹּב בְּעֵינֶיךָ"; דוד ניגש לשאול חרש וכורת את קצה בגדו – "כָּנֶף הַמָּעִיל"; לאחר מעשה מצטער דוד על שלא נהג כבוד במלך שהוא "מְשִׁים ה'", ואף מתעמת עם אנשיו אשר ביקשו לפגוע בשאול- "וַיִּשְׁפֹּעַ דָּוִד אֶת אֲנָשָׁיו... וְלֹא נָתַנָּם לְקוֹם אֶל שָׁאוּל". ט-טו: דברי דוד לשאול – דוד יוצא אחר שאול מהמערה ומתגלה בפניו כאשר בפיו דברים של פיוס. דוד משתמש בכנף המעיל כראיה לכך שאינו רוצה לפגוע בשאול ומבקש כי יפסיק לרדוף אותו. טז-כב: שאול מודה בטעותו – שאול נושא קולו בבכי ומדבר אל דוד דברי פיוס, אהבה והכאה על חטא: " צִדִּיק אַתָּה, מִמֶּנִּי! כִּי אַתָּה גִּמְלַתִּי הַטּוֹבָה וְאֲנִי גִּמְלַתִּיךָ הָרָעָה!" שאול מצהיר בפני דוד כי הוא יודע שהמלכות תעבור אליו ומשביע את דוד שלא יפגע במשפחתו אחרי מותו".
		ב-יג: מעשה נבל – נבל, איש נכבד משבט יהודה, הוא עשיר "גָּדוֹל מְאֹד וְלוֹ צֹאן שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים, וְאֶלֶף עֲזִים". דוד ואנשיו הגנו על נעריו של נבל ועל רכושו מפני כל סכנה בהיותם במדבר, וכעת בעת גז הצאן שולח דוד "עֲשָׂרָה נְעָרִים" לכרמל כדי לדרוש בשלום נבל, ולבקש ממנו סיוע במזון: "תִּנֶּה נָא אֶת אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲבֹדִי, וְלִבְנֶיךָ לִדְּוֹד".
		מעשה המערה בעין גדי הוא רגע שיא בספר, ואחד מהתיאורים המרתקים בתנ"ך. דוד נוהג בו באופן מופלא ונדיר, החורג מהטבע האנושי. הוא מתעמת עם אנשיו, ולא זו בלבד אלא שהוא מסתכן, נחשף, ומנסה להתפייס עם שאול. ואמנם, שאול מחזיר לו באותה המטבע בהרעפת אהבה תוך הכאה על חטא. הפרק מזמן כמה מקומות לדון בהם עם התלמידים, וללמוד היטב את מעשה דוד על רקע עמדתם של אנשיו. לטענתם שאול מסכן את דוד. הריגתו היא פעולת מנע והגנה, ואולי אף עונש מוצדק. ניתן לדון גם במעשה של דוד ביציאה מהמערה, כאשר הוא מסתכן בכך ששאול יהרוג אותו, ומנין הבטחון שהוא יצליח לפייס אותו? ניתן ללמוד דברים רבים מהתנהגותו של דוד וראוי להתעכב על כך. גם שאול מגלה גדולת נפש בסיפור המעשה. הכתוב מלמד אותנו כי הוא מוקף באנשים המסיתים אותו: "הֲנֵה דָּוִד מְבַקֵּשׁ רָעָתְךָ"! הלא לשם כך יצא לרדוף אחרי דוד. אף על פי כן, כאשר כנותו של דוד נגעה בליבו, וטעותו מתבררת לו, הוא אינו מהסס להודות בכך באופן מוצהר וגלוי. גם שאול הולך כנגד אנשיו. המדבר והאדם הפרק שלנו מפגיש אותנו עם דוד הנווד במדבר עין גדי. עין גדי נמצאת בתחתית המצוק הגובל בין מדבר יהודה לבין בקעת ים המלח. בספר תהלים דוד מזכיר את נדודיו במדבר (נב, ח) את הנוף שבו, את העופות (קכ, ז) ואת החיות (קכב, יח). תנאי המדבר בתפילתו משמשים את דוד כדימויים לעבודת אלקים, למשל: חווית הצמא המצויה במדבר, ארץ ציה: "צִמְאָה לֶךְ נַפְשִׁי! כָּמָה לֶךְ בָּשָׂרִי בְּאַרְץ צִיָּה וְעֵינַי בְּלִי מַיִם כֵּן (כך אני משתוקק) בְּקִדְשׁ חֲזִיתְךָ לְרִאשׁוֹת עֲזָרְךָ וְכְבוֹדְךָ!" (סג) וכן קיומם של ההרים האדירים המתנשאים מעל לנוף, ומהם ניתן לראות את הדרכים: "שִׁיר לַמַּעֲלוֹת! אֲשָׁא עֵינֵי אֶל הַהָרִים מֵאֵין יָבֹא עֲזָרִי!" (קכא). תפילה מיוחדת בהקשר למעשה המתואר בפרקנו מצויה בתהלים בפרק קמב: "מִשְׁפִּיל לְדָוִד בְּהִיּוֹתוֹ בַּמֶּעְרָה תַּפְלָה: קוֹלִי אֶל ה' אֲזַעַק קוֹלִי אֶל ה' אֶתְחַנֵּן אֲשַׁפֵּךְ לִפְנֵי שִׁיחִי צְרִיתִי לִפְנֵי אֲגִיד". העין האנושית היא מכונה מופלאה, והיא כוללת מליונים של תאים עצביים המסייעים למוח לתרגם גירויים לתמונות. כאשר אדם עובר מתנאי אור לחושך לוקח למערכות העין זמן להסתגל. מעבר קיצוני מאור לחושך מוחלט יוצר תחושה של "עיוורון" (אפשר לנסות כיבוי פתאומי של אור בחדר ללא חלונות). שאול נמצא באור הבוהק של מדבר יהודה וכאשר הוא נכנס למערה נטולת האור, דוד ואנשיו כבר היו ישובים שם זמן ארוך. עובדה זו מסייעת להסביר מדוע על אף שהיו במרחק קצר זה מזה הוא לא ראה אותם.

נבל הכרמלי (2)	כה	נבל משיב לנערים בסירוב, תוך דברי התרסה וביזוי כנגד דוד: "מי דוד ומי בן ישי"? "היום רבו עבדים המתפרצים איש מפני אִדְנִיו!" כאשר דוד שומע את הדברים הללו הוא קורא מיידית לאנשיו לצאת אחריו לנקום בנבל. יד-לא: מעשה אביגיל: אביגיל, אשת נבל, שומעת מפי הנערים על חסדם של אנשי דוד במדבר ואת אשר ארע כעת בכרמל. אביגיל נוטלת מנחת מזון נכבדה וממהרת אל עבר דוד הנמצא בדרכו אל נבל. אביגיל מפיסת את דוד בדברים ומונעת ממנו בדברי חכמה וריצוי מליטול נפשות בכעסו: "אל נא ישים אִדְנִי את לבו אל איש הבליעל....ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול לב לאדני ולשפך דם חנם.." לב-מד: באותו הלילה היה נבל עסוק ב"משתה בביתו, כְּמִשְׁתֵּה הַמֶּלֶךְ" ולא ידע מאומה מהנעשה. עם אור הבקר כאשר נתפכח משכרותו הגידה לו אביגיל את מאורעות הלילה, ולשמע זאת מת "לבו בקרבו"; וכעבור 10 ימים מת; דוד שוב נוכח בצדקת אביגיל, מברך אותה, ושולח לקחתה לאשה.
	כו	א-טז: מעשה החנית והצפחת: בעקבות פנייתם של אנשי זיף שב שאול לרדוף אחר דוד, וחונה עם אנשיו "בַּגְבָעַת הַחֲכִילָה, על הַדֶּרֶךְ"; דוד יורד עם אבישי בלילה אל המחנה. שאול שוכב במרכז מעגל, כאשר חניתו נעוצה בקרקע ליד ראשו. אבנר בן-נר שר צָבָא שוכב לצידו, שאר העם "חֲנִים סְבִיבֹתָו". "כֹּלֶם יֹשְׁנִים כִּי תִרְדָּמַת ה' נִפְלָה עֲלֵיהֶם". הצעת אבישי: "אִכְנֹנָה בְּחִנִּית וּבְאַרְץ פַּעַם אַחַת וְלֹא אֶשְׁנֶה לוֹ!" תגובת דוד: " אל תִּשְׁחִיתֶהוּ כִּי מִי שְׁלַח יָדוֹ בְּמִשְׁחִי ה' וְנִקְהָה?" הוראת דוד: "קח נא את החנית אשר מִרְאֲשִׁיתוֹ, וְאֵת
מעשה צפחת המים (1-2)		הצפחת והחנית פרק זה הוא דוגמה לפרק יש בו חפצים מרכזיים מאד להמחשה, וכדאי לעשות בכך שימוש. החנית היא כלי נשק עתיק המורכב ממוט קשה שבראשו חוד משונן. צפחת המים היא כלי חרס לשמירת מים (עם חידוש השפה העברית היו שהציעו לקרוא למילה "מימיה" בשם "צפחת"). אלו הם כלים אישיים של הלוחם, ועליו לשמור אותם בצמוד אליו. עד היום לוחמים קרביים ישנים כאשר נשקם האישי נמצא מתחת לראשם. אין לשער את חומרת המחדל כאשר התגלה כי שני כליו האישיים של המלך נגנבו "מתחת לאפו", וכל האחריות מוטלת על שר הצבא ושומר ראשו של המלך, אבנר. אפשר להתחיל את לימוד הפרק ב"גילוי" של שני פריטים ארכאולוגיים אלו, ולגלות את "סיפורם" באמצעות פסוקי הפרק, או להתחיל בעריכת רשימת הכלים החשובים ביותר בהם מצויד לוחם, עם התלמידים.

		צפחת המים ונלקה לנו". דוד מתרחק אל ראש ההר שמעל המחנה, קורא אל אבנר ומוכיחו בדברים קשים: "הלוא איש אתה ומי כמוך בִּישְׂרָאֵל! ולמה לא שְׁמַרְתָּ אֶל אֲדֹנֶיךָ הַמֶּלֶךְ? לא טוב הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ! וְעַתָּה רְאֵה, אִי חֲנִית הַמֶּלֶךְ וְאֵת צַפְחַת הַמַּיִם אֲשֶׁר מְרָאשְׁתּוּ"?! יז-כה: דברי שאול לדוד: שאול מזהה את קולו של דוד ומדבר אליו דברי ריצוי וחרטה: "חֲטָאתִי! שׁוּב בְּנִי דָוִד! כִּי לֹא אָרַע לָךְ עוֹד תַּחַת אֲשֶׁר יִקְרָה נַפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ הַיּוֹם הַזֶּה! הִנֵּה הַסֶּכֶלְתִּי וְאֶשְׁגָּה הַרְבֵּה מְאֹד!" דוד משיב את כלי המלך והמלך מברך את דוד וחוזר לביתו.
בשדה פלשתים (1)	כז	א-יב: דוד בשדה פלשתים: דוד חושש כי שאול ישוב לרדוף אותו ולהרוג אותו, ועובר עם אנשיו לעיר הפלשתית גת; לאחר זמן מבקש דוד מאכיש "עיר שדה" ומקבל את צקלג. דוד עורך פשיטות למרחקים כנגד אויבי ישראל "הַגִּשְׁשֻׁרִי וְהַגִּזְרִי וְהַעֲמֻלִּי" ומסב להם אבדות קשות. דוד מטעה את אכיש ומספר לו כי השלל הרב הוא מפשיטות כנגד שבטי יהודה. כך קנה דוד את אמונו של אכיש: אשר האמין כי דוד "הַבָּאֵשׁ הַבְּאִישׁ בְּעַמּוֹ בִּישְׂרָאֵל, וְהִיָּה לִי לַעֲבָד עוֹלָם!"
השוואה הלימוד כאן מזמן לנו אפשרות לעסוק בהשוואה בין פרק כד לבין פרק כו. ישנו דמיון רב בין המעשים. אפשר להציע קריטריונים להשוואה, להציב פרטים, ולנסות להסיק מה התוסף במעשה בגבעת החכילה על פני המערה בעין גדי. בנוסף למה שהתלמידים יעלו, אפשר לראות כי בפרק כד חילופי הדברים הם בין דוד לשאול בטווח קרוב לפתח המערה, ויתכן שאיש מלבדם לא הכיר את חילופי הדברים. בגבעת החכילה מופנים דבריו של דוד לאבנר, כאשר קהל נרחב של אנשי שאול עד להוכחה לחפותו. דוד ובני צרויה הדברים שבין דוד לאבישי במחנה ממשיכים את העימות בין דוד לאנשיו במערה בעין גדי. מה שעתיד להמשיך עוד זמן רב. הניגוד בינו לבין בני צרויה מעמיק את השקפתו ודמותו של דוד. ניתן לתת משימת כתיבה: מכתב מאבישי לדוד (דודו, אחי-אימו) לאחר המעשה בגבעת החכילה, ולהיפך. מילות פרידה המפגש בגבעת החכילה היא המפגש האחרון בין שאול לדוד. שאול חוזר לביתו ומשם למלחמה האחרונה בה ימצא את מותו. במילותיו האחרונות לדוד מברך אותו שאול כי יצליח במלכותו. למעשה, שאול מספק כאן את ההסבר לשאלה המלווה אותנו לאורך כל הפרקים האחרונים: כיצד ניתן להסביר את התנהגותו? תשובתו של שאול היא: "הַסֶּכֶלְתִּי וְאֶשְׁגָּה הַרְבֵּה מְאֹד!" שגיתי שגיאה חמורה. ובזכות המעשה של דוד היתה לשאול הזכות להכיר בטעותו, לפייס את דוד, ולברך אותו בהצלחה.		
שאלות שאלות: תחילת הפרק מזמנת אפשרות לתת לתלמידים לשאול שאלות, ולחפש תשובות במפרשים. שאלות בולטות שיכולות לעלות: 1. מדוע דווקא כעת כאשר שאול מבטיח לו שלא ירדוף עוד, עובר דוד לארץ פלשתים? 2. דוד כבר היה בארץ פלשתים ונחלץ בעור שיניו ומה השתנה כעת? הוא שתול דוד רוכש את אמונו של אכיש. תחת מסווה פלשתי הוא מכה מדי יום בעמלקים ובגשורים, אולם אכיש מאמין שדוד נלחם באנשי יהודה. כך קנה דוד מעמד בכיר. זהו גם מידע מטרים לפרק הבא בו נלמד כי אכיש ממנה את דוד לשומר ראשו האישי ולוקח אותו למלחמה נגד ישראל בגלבע. סיכום הצענו בתחילת הלימוד להציב מסגרת מארגנת לכל פרקי נדודי דוד, באמצעות מפה ורשימת מאורעות. עם סיום חלק זה בספר נחזור ונסכם את האירועים ומה ניתן ללמוד ממכלול המעשה. ניתן לחלק את הנדודים בהתאם לרצועות גיאוגרפיות: גבעת שאול-נגב, ארץ פלשתים, מואב, שפלת יהודה, הרי יהודה, מדבר עין גדי, ארץ פלשת בואכה הנגב. איזה מסע נדודים עשה דוד, נרדף ונדחה, ועדיין פועל לטובת כבוד שאול ולמען עם ישראל.		

